

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	426
Land:	Tyrkiet
Kilde:	Sveriges Utrikesdepartement
Titel:	Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principper i Tuket 2015-2016
Udgivet:	26. april 2017
Optaget på baggrundsmaterialet:	22. august 2017

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Turkiet 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Turkiets lagstiftning garanterar de egna medborgarna, samt det stora antalet flyktingar som befinner sig i landet, mänskliga rättigheter, inklusive sociala förmåner. Efterlevandet är dock bristande och respekten för de mänskliga rättigheterna har försämrats de senaste åren. Parallellt har rättsstaten i Turkiet försvagats. Makten koncentreras alltmer till presidenten och granskande och balanserande funktioner urholkas. Kritiker till denna utveckling har fått allt svårare att verka. Det gäller inte minst oppositionspartiet HDP, från vilket ett stort antal företrädare, inklusive partiledarna, fängslats. Därtill har pro-kurdiska organisationer fått allt svårare att verka och kurdiska tv och radiokanaler stängts ned eller satts under tvångsförvaltning. Yttrandefriheten och utrymmet för det civila samhället har stegvis inskränkts.

Till följd av kuppförsöket den 15 juli 2016 utlyste regeringen undantagstillstånd i landet och meddelade ett tillfälligt avsteg från den Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Under undantagstillståndet har respekten för de mänskliga rättigheterna ytterligare försämrats genom bland annat massarresteringar och massuppsägningar av offentligt anställda. Enligt preliminära slutsatser från FN:s specialrapportör har det förekommit tortyr och misshandel de första veckorna efter kuppförsöket, i samband med att misstänkta kuppmakare gripits.

Ett stort antal oberoende medieinstitutioner har utsatts för razzior och stängts ned. Journalister, akademiker, människorättsaktivister med flera har frihetsberövats under den breda antiterrorismlagstiftningen, vilket lett till en

ökad självzensur. Yttrande- och mediefriheten begränsas även av bristande mediepluralism.

Sommaren 2015 återupptogs stridigheterna mellan regeringsstyrkor och den av EU terroriststämplade organisationen PKK. Stridigheterna har försämrat personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna i sydöstra Turkiet och lett till hundratusentals internflyktingar. Vidare är risken för terroristattentat påtaglig över hela landet, från såväl Daesh som PKK och dess falanger, vilket bland annat ökat turkiska myndigheters bevakning i samhället.

Inställningen till kvinnors och barnets rättigheter präglas i praktiken av en alltmer utbredd värdekonserverativ syn, även om lagstiftningen på området rört sig framåt. Det förekommer att HBTQ-personer åtalas, bland annat med hänvisning till "allmän moral", och att HBTQ-organisationers möjlighet att verka begränsas.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Rättsväsendets oberoende är lagstadgat i konstitutionen. Det finns en författningsdomstol som ansvarar för att tolka grundlagen och en appellationsdomstol som utgör högsta instans i allmänna mål. Trots detta noterade Europarådets grupp av stater mot korruption (GRECO) liksom Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter såväl år 2015 som år 2016 att rättsväsendet inte var tillräckligt oberoende från den exekutiva makten. Parlamentet och presidenten har tvärtom långtgående befogenheter att påverka sammansättningen av Högsta rådet för domare och åklagare (HSYK) som bland annat ansvarar för utnämningen av domare. I juni 2016 fattade HSYK beslut om att omplacera 3 750 domare och åklagare, vilket motsvarar en fjärdedel av alla domare och åklagare i landet. EU-kommissionens genomgång av reformarbetet i Turkiet visar att rättsväsendets oberoende är svagt och att reformer för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna uteblivit.

Turkiets lagstiftning, inte minst strafflagstiftningen, uppvisar brister vad gäller mänskliga rättigheter. Enligt människorättsorganisationer är lagrum i vissa fall vagt formulerade och tillåter en bred tillämpning. Detta gäller i synnerhet lagstiftningen om terrorism, förtal av presidenten och förolämpning av nationen.

Rättssystemet har ställts inför särskilda utmaningar under 2016 efter kuppförsöket den 15 juli. Rättstatens principer har urholkats genom dekret, suspenderingar och omplaceringar av domare. Regeringen har pekat ut den så kallade Gülenrörelsen som ansvarig för kuppförsöket. Över 200 människor miste livet och över 2 000 människor skadades. Kort efter kuppförsöket meddelade Turkiet ett tillfälligt avsteg från den Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Avvikelsen är dock alltjämt pågående. Människorättsförsvarare har kritiserat beslutet då de menar att det bidragit till godtyckliga gripanden och en urholkad rättsstat.

Till följd av kuppförsöket utlyste regeringen undantagstillstånd den 21 juli som förlängdes med ytterligare tre månader den 20 oktober. Under undantagstillståndet beslutade presidenten om tolv dekret som bland annat möjliggör konfiskering av företag och uppsägning av offentligt anställda vid misstanke om kontakt med terroristorganisationer. Dekreten har laga kraft så länge undantagstillstånd råder, men visst innehåll kan tillämpas utöver den tidsperiod som undantagstillståndet gäller.

Under undantagstillståndet har immuniteten lyfts för domare och personer inom säkerhetstjänsten och enligt *Human Rights Watch* suspenderades över 3 000 domare under undantagstillståndets tre inledande månader. Det förekommer rapporter om att juridikstuderande anställdes direkt efter juristexamen för att fylla domarvakanserna.

Europarådets rådgivande organ för konstitutionella och andra rättsliga frågor, Venedigkommissionen, framförde i december 2016 kritik mot att antagandet av dekreten inte följt den lagstadgade processuella ordningen, då parlamentet inte godkänt dekreten inom 30 dagar. Venedigkommissionen noterade också att de åtgärder som vidtagits genom dekreten, såsom avskedandet av offentligt anställda, upplösning av juridiska personer och konfiskering av tillgångar, inte hade något stöd i turkisk lag. Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter har också påpekat att det stora antalet personer som drabbats av uppsägningar och gripanden efter kuppförsöket är oproportionerligt samt att tillämpningen av dekreten är godtycklig och brister i rätts säkerhet.

Människorättsorganisationer har vidare uttryckt oro över att tjänstemän friskrivs från ansvar genom dekretsstyret. Dekret nr 667 föreskriver bland annat ansvarsfrihet för handlingar som är i linje med dekretet, fastän det

innehåller påbud som kan anses kränka mänskliga rättigheter. Det gäller till exempel utökandet av polisens möjligheter att använda skjutvapen mot civila och att ingripa mot demonstranter. För åtgärder föreskrivna av dekreten finns ingen rätt till domstolsprövning, då behörig domstol saknas i dagsläget, även om åtgärden står i strid med turkisk lagstiftning.

Det finns en oberoende ombudsmannainstitution vars uppgift är att granska statens efterlevnad av lagar och respekt för mänskliga rättigheter och som tar emot klagomål från enskilda. Institutionen är emellertid fortfarande under uppbyggnad.

Turkiet placerar sig på plats 75 av 176 i *Transparency Internationals* index för upplevd korruption, vilket är en försämring med 14 placeringar sedan 2015. Försämringen har delvis förklarats av att parlamentariker åberopat immunitet för att skydda sig mot korruptionsanklagelser. *World Justice Project* placerar Turkiet på plats 99 av 113 länder i sin mätning av rättsäkerhet, vilket är en försämring med åtta placeringar sedan 2015.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Turkiet är en parlamentarisk demokrati. Landet är indelat i 81 provinser som leds av guvernörer utnämnda av regeringen. Parlamentet består av en kammare och är det lagstiftande organet. Det består av 550 ledamöter som väljs vart fjärde år i allmänna val. Även presidenten utses i allmänna val och har en mandatperiod om fem år, med möjlighet till förlängning om ytterligare en mandatperiod. Presidenten får enligt konstitutionen inte vara medlem av ett parti eller parlamentsledamot utan har formellt sett främst en ceremoniell roll. Presidenten utfärdar dock lagar och kan överklaga lagar till konstitutionsdomstolen. Premiärministern utses av presidenten och utgör tillsammans med ministerrådet den verkställande makten. Regeringen godkänns av presidenten. Rättvise- och utvecklingspartiet (AKP), som grundades av bland annat nuvarande president Recep Tayyip Erdoğan, är regeringsparti och har sedan 2002 dominerat Turkiets nationella politik.

Kvinnor är underrepresenterade i beslutande organ. Andelen kvinnliga parlamentsledamöter har visserligen ökat under de senaste 14 åren, men det har skett från låga nivåer. För närvarande finns 81 kvinnliga

parlamentsledamöter och endast en, social- och familjeministern, av 27 ministrar i regeringen är kvinna.

För att ett parti ska få ta plats i parlamentet krävs minst tio procent av rösterna. Detta har inneburit att landets minoriteter, framför allt den kurdiska, har haft begränsade möjligheter att välja politiska representanter. I juni 2015 hölls ett parlamentsval som internationella valobservatörer bedömde överlag levde upp till internationella kriterier avseende frihet och öppenhet. I valet lyckades det pro-kurdiska partiet Folkens demokratiska parti (HDP) ta sig över tioprocents-spärren. Då inget av partierna fick egen majoritet hölls ett nytt val i november 2015. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) ansåg att det senare valet var relativt fritt. Samtidigt noterades en begränsning av mediefriheten liksom våld mot kampanjarbetare, främst mot personer som arbetade för HDP. Våldet blev särskilt påtagligt vid den omfattande terroristattacken mot en pro-kurdisk fredsdemonstration i Ankara i oktober 2015 då över hundra personer dödades. Som en följd av detta ställde oppositionspartierna in alla kampanjaktiviteter inför novembervalet. Nyvalet resulterade i att AKP kunde bilda en majoritetsregering.

I maj 2016 antogs en lag som upphävde parlamentledamöters immunitet. Sverige, EU och Europarådets parlamentariska församling kritiserade åtgärden för att den oproportionerligt drabbade HDP:s parlamentsledamöter. Ett flertal frihetsberövanden har därefter skett. Partiledarna för HDP, Selahattin Demirtaş och Figen Yüksekdağ, greps den 4 november 2016, tillsammans med ytterligare nio HDP-ledamöter. HDP:s möjligheter att verka som oppositionsparti har därmed försvagats betydligt.

Militärens inflytande över regeringsmakten och parlamentet har försvagats genom författningsändringar de senaste fem åren. Även domstolarnas ställning har försvagats. Makten har successivt koncentrerats hos presidenten, vilket trappats upp efter kuppförsöket och undantagstillståndet sommaren 2016. I slutet av 2016 lade regeringen fram ett förslag om att ändra konstitutionen för att bland annat inrätta en exekutiv presidentmakt.

Det civila samhällets utrymme

Civilsamhällesorganisationer vittnar om att de sedan de omfattande protesterna i Turkiet 2013 – de så kallade Geziprotesterna – fått allt svårare att verka. Demonstrationerna startade som motreaktion på ett planerat bygge

i en park i Istanbul men växte till en protest mot regeringens politik. Cirka 2,5 miljoner människor beräknas ha deltagit, vilket gör Geziprotesterna till de mest omfattande i turkisk historia.

Begränsningarna uppges ha förvärrats efter kuppförsöket. Flera civilsamhällesorganisationer och tankesmedjor har stängts ned eller fått sina tillgångar konfiskerade till följd av anklagelser om samröre med Gülenrörelsen eller PKK. Åtgärderna har vidtagits genom dekret som ger myndigheterna rätt att agera utan domstolsbeslut. Akademiker är en utsatt grupp. Över 2 000 akademiker som skrivit under ett upprop för fred i sydöstra Turkiet har avskedats och ålagts med utreseförbud. Ett flertal har därtill åtalats.. Efter kuppförsöket har tusentals universitetsanställda avskedats efter anklagelser om att ha kopplingar till Gülenrörelsen.

Civilsamhällesorganisationer måste hålla myndigheter underrättade om såväl finansiellt stöd från utlandet som kontakter med internationella organisationer. Detta skapar en administrativ börda och kan leda till höga straffavgifter om regelverket inte följs.

Det finns ett flertal oberoende nationella organisationer för mänskliga rättigheter. En dialog förs mellan företrädare för regeringen och vissa civilsamhälleorganisationer som tillåts delge synpunkter på statliga utredningar och sitta med i kommittéer. Inflytandet uppges dock vara begränsat. Antalet regeringstroga civilsamhällesorganisationer har ökat.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

De återupptagna stridigheterna mellan regeringen och PKK har lett till ökade spänningar och eskalerat våld som har påverkat människors säkerhet. Mellan augusti och september 2016 mördades sex AKP-politiker i sydöstra Turkiet och partiledaren för det största oppositionspartiet CHP besköts under ett besök i nordöstra Turkiet. Under undantagstillståndet har pro-kurdiska borgmästare och parlamentsledamöter frihetsberövats. HDP:s lokala kontor har vandaliserats i stor omfattning.

Antalet dödsfall i sydöstra Turkiet har ökat till följd av de återupptagna stridigheterna mellan regeringen och PKK och situationen blir allt allvarligare. *International Crisis Group* rapporterade i november 2016 drygt 2

300 döda sedan i juli 2015. Både regeringen och PKK uppger dock minst dubbelt så höga siffror. Utegångsförbud råder i flera städer sedan sommaren 2015. Det förekommer frekventa uppgifter om oproportionerligt våld från regeringens säkerhetstyrkor. Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter har uppmanat Turkiet att utreda anklagelser om brott mot mänskliga rättigheter i sydöstra Turkiet.

Efter att situationen i fängelserna under flera år förbättrats har villkoren på häktningsanstalter och fängelser återigen försämrats. FN:s specialrapportör mot tortyr besökte Turkiet i slutet av 2016. Dennes preliminära slutsats var att tortyr och misshandel hade förekommit i polisiärt förvar de första veckorna efter kuppförsöket, i samband med att misstänkta kuppmakare gripits. Europarådet har noterat att översikten av situationen på fängelser försvårats av en ombildning av den myndighet som granskar fängelser. Civilsamhällsorganisationer rapporterar om överbeläggningar, ökat våld och fall av självmord, tortyr, övergrepp och misshandel av fångar. Europarådets kommitté för förhindrandet av tortyr (CPT) besökte tre av Turkiets fängelser i augusti och rapporten väntas i början av 2017.

Människohandel både för sexuella ändamål och tvångsarbete samt barnprostitution är förbjudet i Turkiet. Landet är dock en slutdestination samt ett genomfartsland för människohandel av barn, kvinnor och män, framförallt från Central- och Sydostasien, östra Europa, Syrien och Marocko. En ny lag för arbetet mot människohandel och skydd för offer antogs i mars år 2016 och det finns en nationell arbetsgrupp som tagit fram handlingsplaner. Prostitution tillåts på registrerade bordeller men är i övrigt olagligt. Lagen tillåter endast turkiska kvinnor att arbeta på bordeller. Prostituerade från andra länder, män och HBTQ-personer omfattas därför inte av den skyddslagstiftning kring prostitution som finns.

Dödsstraff

Dödsstraff för brott i fredstid avskaffades 2002 som en direkt följd av Turkiets EU-anpassning. Den senaste avrättningen ägde rum år 1984. Presidenten har i flera tal under 2016 förespråkat återinförandet av dödsstraff.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Antalet frihetsberövanden har ökat betydligt sedan undantagstillståndet infördes. Flera civilsamhällsorganisationer uppger att många skett

godtyckligt och att gripna fortfarande efter flera månader inte informerats om vad de anklagats för. Under undantagstillståndet infördes ett dekret som utökade antalet dagar som en person kunde hållas i polisiärt förvar utan att ställas inför en häkttningsdomare från fyra dagar till trettio.

Personer som anklagas för att ha koppling till kuppförsöket eller vara terrorister, samt oppositionspolitiker och regeringskritiska journalister, har betydliga svårigheter att resa utomlands då pass antingen har beslagtogs eller rapporterats vara förkomna, utan innehavarens vetskap. Även familjemedlemmar till misstänkta har fått pass beslagtagna eller utfrågats av gränspoliserna vid utresa från landet, trots att det inte finns stöd för det i lagen. Uppgifter förekommer även om att närstående till eftersökta gripits.

Rättssäkerhet

Rättsväsendet i Turkiet har länge präglats av ett bristande oberoende, korruption och otillräcklig hänsyn till språklig mångfald i rättsprocesser. Även om regeringens reformer i början av 2000-talet ledde till framsteg har reformviljan försvagats avsevärt på senare år.

En tydlig försämring av rättssäkerheten har noterats under 2016. En häktad person kan få vänta upp till fem dagar på kontakt med sitt juridiska ombud och samtal mellan ombud och klienten får kontrolleras eller avlyssnas. *Amnesty International* och *Human Rights Watch*, liksom den nationella icke-statliga organisationen *Human Rights Joint Platform*, framhåller att rätten till en rättvis rättegång har urholkats efter kuppförsöket då människor grips utan tydliga bevis och försvarsadvokater riskerar att misstänkliggöras om de tar sig an fall som rör misstänkta kuppmakare eller terrorister.

I slutet av 2016 hade enligt medieuppgifter drygt 140 000 människor frihetsberövats, stängts av eller avskedats från sitt arbete. Det första åtalet mot 20 misstänkta kuppmakare inleddes i december. Möjligheten att överklaga beslut som fattats under undantagstillståndet finns i teorin, men är i praktiken begränsad. Överklaganden till konstitutionsdomstolen har hittills inte tagits vidare med hänvisning till att dekreten först måste godkännas av parlamentet. Godkännandet ska ske inom 30 dagar efter ikraftträdandet, men det har endast skett för fem av tolv dekret. Regeringen har dock upprättat kriscentra på lokala guvernörskontor där enskilda ska kunna lämna in klagomål.

Straffrihet

Straffrihet förekommer för offentligt anställda som anklagas för brott och för soldater som kränker mänskliga rättigheter under stridigheterna mellan regeringsstyrkor och PKK. I många fall blir den interna granskningen och utlåtandet av det berörda ministeriet avgörande för om en polisutredning och efterföljande rättsprocess kan inledas eller inte. Få fall som handlar om anklagelser om polisiärt övervåld har lett till åtal. Det förekommer också att brottsoffer blir anmälda för att ha förhindrat tjänsteutövning.

Straffrihet har blivit vanligare under undantagstillståndet då myndighetsutövare som agerar i enlighet med dekretlagarna friskrivs från alla rättsliga, administrativa, brottsliga och finansiella konsekvenser.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Enligt konstitutionen råder yttrandefrihet men inskränkningar förekommer bland annat med hänvisning till statens säkerhet och integritet. Flera internationella organisationer har rapporterat om en oroande utveckling för yttrande-, press- och informationsfrihet under en längre tid. Reportrar utan gränser placerar Turkiet på plats 151 av 180 länder i dess pressfrihetsindex år 2016.

Strafflagstiftningen innehåller artiklar som kan tolkas brett gällande förtal av staten, dess högsta företrädare och institutioner samt förolämpning av den turkiska flaggan. Uppgifter om själv censur på grund av risken för rättslig påföljd förekommer, bland annat inom journalistkåren. Flera stora medier har tvingats stänga. Ett uppmärksammat beslut var tvångsförvaltningen av *Feza Media Group* i början av 2015.

Turkiet är ett av de länder i världen med högst antal fängslade journalister. Gripanden av journalister har därtill ökat drastiskt efter kuppöversöket, ofta med hänvisning till terrorism. Under de tre första månaderna av undantagstillstånd hade över 170 nyhetsbyråer tvingats stänga ned, enligt medieuppgifter. I slutet av oktober 2016 greps chefredaktören för Turkiets äldsta dagstidning *Cumhuriyet*, tillsammans med ett tiotal andra journalister från tidningen. I oktober 2016 var sammanlagt ett hundratal journalister frihetsberövade. Ett mindre antal journalister har släppts i väntan på rättegång.

Över 100 000 webbsidor uppges ha varit blockerade i maj 2016. Begränsningen av internet och sociala medier har sedan dess intensifierats. Det förekommer att internetåtkomsten begränsas i samband med terroristattacker och andra uppmärksammade händelser. Sociala medier blockerades exempelvis tillfälligt i samband med gripandet av HDP:s partiledare den 4 november 2016 och internet har stundtals stängts ned helt i sydöstra Turkiet.

Mötes- och föreningsfrihet

Enligt konstitutionen råder föreningsfrihet och antalet registrerade föreningar har ökat under senare år. Det finns dock skrivningar i lagen som reglerar allmän ordning och lagliga skäl för strejk som i praktiken försvårar för organisationer att verka. Organiseringsgraden på arbetsplatser har ökat på senare år men bara knappt 1,5 miljoner människor, motsvarande 11,5 procent av arbetskraften, beräknas vara medlemmar i ett fackförbund. Enligt Europeiska kommissionens framstegsrapport för 2016 undermineras rätten till facklig organisering av att medlemmar i regeringskritiska och framförallt vänsterorienterade fackföreningar riskerar att avskedas och ibland häktas för sitt engagemang. Rätten att strejka är begränsad och tillåts endast vid frågor som direkt rör den kollektiva förhandlingsprocessen. Politiska frågor, lagar och rättigheter är inte accepterade skäl för strejker. Flera fackförbund har tvingats stänga efter myndighetsbeslut som fattats på basis av dekret.

Mötesfriheten har inskränkts alltmer sedan Geziprotesterna under sommaren 2013. Enligt lag får demonstrationer förbjudas om det finns en fara för brott eller säkerhetshot, men tolkningen av detta tillämpas brett efter kuppforsöket. Tillstånd för demonstrationer beviljas sällan och det föreligger förbud mot demonstrationer i flera städer, inklusive Ankara och på Taksimtorget i Istanbul. I april 2015 infördes en lag som bland annat gav polisen utökade befogenheter att gripa personer utan åklagares beslut vid misstanke om hot mot allmän ordning. Det finns rapporter från människorättsförsvarare om övervåld begånget av säkerhetsstyrkor och polis i samband med demonstrationer och det är ovanligt att detta leder till rättsliga åtgärder.

Religions- och övertygelsefrihet

Den turkiska konstitutionen fastställer att Turkiet är en sekulär stat och att religionsfrihet råder. Det sekulära statsskicket innebär att inga religiösa grupper åtnjuter någon explicit rättslig status i konstitutionen. Däremot har

de judiska, grekisk-ortodoxa och armenisk- ortodoxa minoriteterna särskilda garantier och skydd i enlighet med Lausannetraktaten från 1923. Andra trossamfund har betydligt sämre förutsättningar, särskilt vad gäller att förvärva egendom och att bilda stiftelser. Detta gäller särskilt de uppskattningsvis 15 miljonerna aleviter, en trosriktning som skiljer sig från Sunni-islam och som inte erkänns av den turkiska staten.

De icke-muslimska religiösa grupperna beräknas vara små, cirka 0,3 procent av befolkningen. Det uppskattas finnas färre än 150 000 kristna i Turkiet och den judiska minoriteten beräknas bestå av 20 000 människor. Det finns också yezidier i Turkiet, även om det inte finns tillförlitliga siffror över antalet. Det saknas också uppgifter om hur många av de personer som statistiskt sett tillhör majoritetsreligionen sunniislam som är aktivt utövande.

Den nya antidiskrimineringslagen, som antogs i april 2016, förbjuder diskriminering på grund av religion. Det förekommer dock spänningar kring religiösa frågor, särskilt mellan sunniter och aleviter.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Turkiet har ratificerat samtliga av ILO:s åtta kärnkonventioner. I praktiken förekommer dock flera avsteg från konventionernas föreskrifter, bland annat riskerar medlemmar i regeringskritiska fackföreningar att avskedas för sitt engagemang. Kollektivavtal kan slutas om minst 40 procent av de anställda på arbetsplatsen är medlemmar i facket. Kollektivavtal gäller endast för personer som är fackligt anslutna eller för de som tecknat så kallade solidaritetsavtal med facket. Det finns få kollektivavtal och fackförbundens organisering försvåras ytterligare av lagändringar som underlättat användandet av underleverantörer, vilket även underminerar anställningsskyddet. Staten kan stoppa en strejk om den anses utgöra ett hot mot fundamentala samhällsfunktioner. Fackföreningar uppger att antalet förhindrade strejker har ökat under AKP:s tid vid makten.

Den ekonomiska tillväxten har stagnerat de senaste åren och Turkiet hade i slutet av 2016 en arbetslöshet om cirka elva procent. Andelen kvinnor i arbetsför ålder som förvärvsarbetar har ökat stadigt de senaste fem åren och uppgår till 37 procent. Motsvarande siffra för män var 79 procent. Majoriteten av kvinnorna beräknas vara sysselsatta i obetalt hemarbete.

Arbetslösheten bland kvinnor var 14 procent 2015. Turkiet har en stor informell sektor som beräknas sysselsätta 34 procent av arbetskraften. Den informella sektorn är störst inom jordbruket. Barnarbete och migrantarbetare är där vanligt förekommande. Lönerna är betydligt lägre än i den formella sektorn, så låga som 20 TRY per dag, vilket motsvarar knappt 50 SEK. En lagstadgad minimilön existerar. Den årliga höjningen av minimilönen för 2017 sköts dock fram i samband med att ett ekonomiskt stimulanspaket lades fram. Antalet dödsolyckor på arbetsplatser är relativt högt och mest drabbad är gruvindustrin. Fram till oktober 2016 hade cirka 1 500 människor avlidit på arbetsplatser. Officiell statistik över antalet dödsfall på den informella arbetsmarknaden saknas men siffran uppskattas vara hög.

Trots förbud mot arbete för barn under 14 år förekommer barnarbete. Enligt ILO är det särskilt vanligt inom jordbruket och annat säsonsarbete, till exempel i Svartahavsregionen och på hasselnötsplantager. Dessutom förekommer obetalt hushållsarbete av framförallt flickor. Officiell statistik har de senaste åren visat en konstant nivå om cirka en miljon ekonomiskt aktiva barn från sex år och uppåt, men civilsamhälleorganisationer uppger att situationen försämrats på grund av ett större antal flyktingbarn i landet.

En nyinrättad institution har sedan april ett mandat att granska fall av diskriminering i arbetslivet, vilket är förbjudet enligt lag.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den offentliga sjukvården har förbättrats betydligt de senaste 15 åren och den offentliga sjukförsäkringen beräknas nu täcka 99,5 procent av befolkningen. Tillgången till och kvaliteten på sjukvård varierar beroende på bostadsort, särskilt på landsbygden. I sydöstra Turkiet försvårar också de pågående stridigheterna mellan regeringsstyrkor och PKK tillgången till sjukvård. Tidigare var sjukförsäkringen kraftigt begränsad, men under perioden 2002–2012 hade Turkiet den näst snabbaste minskningen av privatpersoners egenfinansiering av sjukvård bland alla OECD-länder. Enligt Världsbanken var den förväntade medellivslängden 78,5 år för kvinnor och 72 år för män år 2014.

Tillgången till mödravård har förbättrats, vilket har lett till att mödra- och spädbarnsdödligheten sjunkit kraftigt. Mödradödligheten har minskat från 70 dödsfall per 100 000 födselar år 2002 till 16 år 2015. Under samma period har spädbarnsdödligheten minskat från 28 till 12 dödsfall per 1 000 födselar. Vissa

avgifter för mödravård förekommer dock, vilket påverkar förutsättningarna för de mindre bemedlade i samhället.

Det finns en laglig rätt till abort men i praktiken är den kraftigt begränsad. En nyligen utgiven universitetsstudie fann att inga offentliga sjukhus tillhandahöll selektiv abort i 53 av landets 81 provinser. 12 procent av landets 431 sjukhus med gynekologkliniker tillät inte abort under några omständigheter och 78 procent utförde endast terapeutisk abort vid hot mot moderns hälsa. Endast 8 procent av gynekologklinikerna erbjöd selektiv abort. Det förekommer ingen sex- och samlevnadsundervisning i skolor. Kliniker för familjerådgivning har lagts ned, men preventivmedel finns fortfarande tillgängligt på begäran.

Luftföroreningar är fortsatt ett stort problem i Turkiet. Förbränning av stenkol utgör den främsta energikällan för uppvärmning, även om naturgas blir allt vanligare. År 2010 beräknades knappt 30 000 människor ha avlidit i sjukdomar orsakade av luftföroreningar, enligt OECD. De sydöstra delarna av Turkiet är mest utsatta.

Rätten till utbildning

Utbildning är kostnadsfri i Turkiet, med undantag för vissa privata skolor som staten dock subventionerar avgiften för. Det råder skolplikt för barn mellan 6 och 18 år. I praktiken förekommer svårigheter att tillämpa lagen då särskilt flickor inte fullgör de sista fyra åren på grund av konservativa värderingar, liksom begränsade ekonomiska förutsättningar. År 2014 uppgavs 36 401 flickor ha avbrutit sin utbildning efter åtta år. Det förekommer även att barn från fattigare familjer får avsluta sin utbildning i förtid för att istället bidra till försörjningen. Ministeriet för familjefrågor och social planering har upprättat ett system för stöd till mindre bemedlade familjer.

Många skolor i sydöstra Turkiet har tvingats stänga till följd av stridigheterna i området. Våldet har dessutom lett till omfattande utgångsförbud i byar och städer, vilket inskränkt många, främst kurdiska, barns rätt att gå i skolan. Över 28 000 lärare stängdes av efter kuppförsöket och 1 284 skolor har stängts ned eller ombildats i statlig regi. Bland annat avskedades 11 500 lärare i östra och sydöstra Turkiet på grund av misstankar om terrorismkopplingar genom lärarnas medlemskap i den vänsterorienterade fackföreningen *Egitim-Sen*. Även universitet har stängts ned. De flesta av de

drabbade eleverna och studenterna har enligt statliga källor omplacerats till nya skolor.

Endast 50 procent av barn till migranter och flyktingar uppskattas gå i skolan. Det finns en brist på språkkunskaper bland lärare, särskilt i arabiska.

Jämfört med andra OECD-länder uppvisar Turkiet en lägre utbildningskvalitet. Kvaliteten är generellt högre i storstäderna. I OECD:s PISA-undersökning för år 2015 ligger Turkiet på plats 52 av 70 när det gäller elevers prestation i naturvetenskap, läsförståelse och matematik.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Levnadsstandarden är överlag god i Turkiet som hamnade på plats 72 av 181 i UNDP:s index för mänsklig utveckling år 2014. Infrastruktur, såsom vägar, vattenförsörjning och internetåtkomst har förbättrats under senare år, med undantag för den sydöstra delen av landet där stridigheter lett till omfattande förstörelse. Det förekommer dock fattigdom, särskilt på landsbygden och i östra och sydöstra Turkiet. Det är även skillnader mellan olika befolkningsgrupper. Enligt officiell statistik har hushållens genomsnittliga inkomst minskat de senaste fem åren.

Bostadstillgången är överlag god i Turkiet. Bostadsstandarden i vissa provinser är dock låg. Enligt en OECD-rapport från 2015 lever 13 procent av befolkningen utan tillgång till grundläggande hygien, såsom vattentoalett i hushållet.

Utegångsförbuden i de sydöstra delarna av landet har lett till att människor flyttar. Staten erbjuder ersättning till internflyktingar som tvingas lämna sina hem men enligt *Amnesty International* räcker inte ersättningen till ett nytt boende. En del internflyktingar har inte erhållit någon ersättning. Även bland den romska minoriteten finns utbredda problem vad gäller tillgången till bostad.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Konstitutionen fastställer alla individers likhet inför lagen, oberoende av bland annat kön. Konstitutionen möjliggör även positiv särbehandling, vilket enligt ILO bidragit till den ökade andelen kvinnor på arbetsmarknaden. Den

nya lagen om den turkiska institutionen för mänskliga rättigheter och jämställdhet innebär ett förbud mot diskriminering bland annat med hänsyn till kön. Därmed stärktes ett område som Turkiet tidigare fått mycket kritik för. Trots omfattande lagstiftning är diskriminering av kvinnor vanligt förekommande i samhället. Det finns i officiella sammanhang en tendens att betrakta frågor om kvinnors mänskliga rättigheter och jämställdhet som ”familjefrågor”.

Så kallade ”oskuldskontroller” är förbjudna enligt lag. Enligt civilsamhällesorganisationer utförs de ändå på flickor och kvinnor, bland annat på statliga sjukhus. Lagen förbjuder också våld mot kvinnor. Enligt officiella turkiska källor utsätts dock 36 procent av kvinnorna i Turkiet någon gång i livet för våld av sin partner, medan 44 procent beräknas utsättas för psykiska övergrepp. Under 2016 dog 328 kvinnor på grund av våldshandlingar och siffran understiger vanligtvis inte 30 kvinnor per månad, enligt organisationen Stoppa mord på kvinnor. I en stor andel av fallen misstänktes förövaren vara en närstående till offret och förövare får ofta straffflintring till exempel med hänsyn till att våldet uppstod på grund av ”passion i stundens hetta”. Det finns totalt 101 kvinnojourer i statlig regi i 79 av Turkiets 81 provinser och en handlingsplan som framförallt berör våld i hemmet har antagits för 2016-2020. Våld mot kvinnor i konfliktsituationer nämns i handlingsplanen när det gäller kvinnor som flytt från Syrien, som bland annat ska erbjudas psykosocial hjälp.

Kvinnor utsätts för diskriminering i arbetslivet och är överlag underrepresenterade på styrande nivå. Turkiet hade den största könsfördelningsskillnaden på arbetsmarknaden om 43 procent av OECD-länderna år 2015 och kvinnor tjänar nästan 15 procent mindre än män. FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor noterar återkommande att kurdiska kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter är mer begränsat än för andra kvinnor i Turkiet. Vidare noterades att åtnjutandet av grundläggande rättigheter för kvinnor i sydöstra Turkiet begränsas på grund av det eskalerande våldet.

Barnets rättigheter

Barnskyddslagen säkerställer ett juridiskt skydd för samtliga barn i Turkiet. Det finns ett utbrett system med fosterhem för barn vars föräldrar är oförmögna att ta hand om dem. Dödligheten bland barn under fem år är stadigt minskande men fortfarande hög i jämförelse med övriga OECD-

länder. Turkiet hamnade på plats 112 av 196 i världen enligt FN:s barnfond (Unicef).

Arbetet mot barnaga går långsamt även om det sedan 2013 finns en handlingsplan för barnets rättigheter. Familje- och socialministeriet ansvarar för frågan men för ingen statistik över våld mot barn.

Enligt barn- och kvinnorrättsorganisationer förekommer sexuella övergrepp på barn. Det är ett tabubelagt ämne och en del familjer väljer att gifta bort sin dotter efter sexuella övergrepp för att undvika det sociala stigma som en offentlig rättsprocess skapar. I rättsprocesser är det vanligt att flickor uppmanas svara på om de uttryckt samtycke. Barnrättsorganisationer befarar att barns skydd försvagas i och med vissa lagändringar om sexuella övergrepp som beslutades under 2016. Samtidigt skärptes minimistraffen för sexuella övergrepp mot barn som är yngre än 12 år.

Äktenskap är tillåtet vid 17 års ålder om föräldrarna har givit sitt medgivande och från 16 års ålder genom domstolsbeslut. Trots detta förekommer det att barn under 16 år gifts bort, särskilt i sydöstra Turkiet liksom i ekonomiskt utsatta områden på landsbygden. Enligt *Amnesty International* har våldet mot flickor och förekomsten av barnäktenskap ökat. Antalet syriska ensamkommande flickor tros vara en av anledningarna bakom ökningen. Enligt människorättsförsvarare förekommer uppgifter om att flyktingfamiljer säljer sina döttrar.

Turkiet har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter, men reserverat sig mot artiklar som inte anses vara förenliga med den turkiska konstitutionen, bland annat vad gäller barn från nationella minoriteter och rätten till utbildning på minoritetsspråk. Under 2016 stängdes den enda kurdiskspråkiga barnkanalen tillfälligt ned och placerades därefter under offentligt förvaltarskap efter anklagelser om att ha spridit budskap om separatism.

Straffmyndighetsåldern är tolv år. Barn kan dömas för terrorismbrott, vilket har drabbat barn som deltagit vid bland annat pro-kurdiska demonstrationer. Barn placeras antingen på särskilda anstalter för barn eller på avskilda avdelningar på fängelser. Enligt *Amnesty International* är dock förhållandena likvärdiga med övriga avdelningar och fängelser. Den 9 september 2016 var 2 419 barn internerade i fängelser, varav tolv procent fängslats för terrorismbrott.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Konstitutionen fastställer individers likhet inför lagen oberoende av till exempel språk och religiös tillhörighet. Till detta kommer de judiska, grekisk-ortodoxa och armenisk-ortodoxa minoriteternas särskilda garantier och skydd i enlighet med Lausannetraktaten från 1923. Antidiskrimineringslagen som antogs 2016 förbjuder diskriminering på grund av etnicitet eller religion. Hets mot folkgrupp förekommer och antalet fall av hatbrott har ökat under senare år. Europarådets kommission mot rasism och intolerans (ECRI) har kritiserat förekomsten av hets mot folkgrupp som riktats mot religiösa, sexuella och etniska grupper i Turkiet från seniora representanter för både regeringen och oppositionen. Överhuvudtaget är den nationalistiska diskursen framträdande i Turkiet.

I FN:s universella granskningsmekanism (UPR) år 2015 fick Turkiet flera rekommendationer om att stärka den nationella lagstiftningen avseende minoriteter. Historiskt sett har minoriteters åtnjutande av mänskliga rättigheter begränsats, inte minst avseende äganderätt och upprätthållandet av kulturella och religiösa traditioner. Framsteg har skett vad gäller att återlämna tidigare exproprierad egendom och att ge ekonomisk kompensation för egendom som tillhört etniska och religiösa minoriteter, bland annat gällande armenier och syrianer. Många tvister återstår dock, bland annat flera frågor kopplade till syrisk-ortodoxa *Mor Gabriel*-klostret, vilket prövas i Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

Även språk har varit en tvistefråga. Konstitutionen erkänner endast turkiska som nationellt språk, vilket inneburit att landets över 15 miljoner kurder diskrimineras. Vissa framsteg har dock skett de senaste åren och kurdiska är numera tillåtet i privat undervisning (men ännu ej i statliga skolor). Även tv- och radiokanaler på andra språk har tillåtits. Under undantagstillståndet har emellertid många av dessa mediebolag satts under tvångsförvaltning eller stängts ned genom dekret. Den kurdiska befolkningen, inte minst kvinnor och barn, har påverkats oproportionellt av stridigheterna mellan regeringsstyrkor och PKK i sydöstra Turkiet. Pro-kurdiska organisationer och partier har fått svårare att verka sedan stridigheterna återupptogs sommaren 2015. Företrädare för HDP och dess systerparti DBP, inklusive parlamentsledamöter och borgmästare, har utsatts för hot och våld. Under undantagstillståndet har ett stort antal pro-kurdiska politiker gripits.

Turkiet har antagit en nationell strategi för romers inkludering i samhället, inklusive en handlingsplan för 2016–2021. Även om det ses som ett steg framåt för de generellt sett utsatta romerna i Turkiet har bland annat *European Roma Rights Centre* framhållit att det krävs tydligare åtgärder och finansiering för att förbättra situationen.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Det finns inget förbud mot eller uttrycklig diskriminering av HBTQ-personer i Turkiets lagstiftning. Däremot används bestämmelser om ”förseelser mot allmän moral”, ”skydd av familjen” och ”onaturligt sexuellt beteende” för att åtala HBTQ-personer. Enligt den icke-statliga organisationen KAOS GL är problemet vanligt förekommande, inte minst när polis häktar prostituerade HBTQ-personer. Även möjligheterna för organisationer som verkar för HBTQ-personer rättigheter begränsas, bland annat med hänvisning till att det strider mot lag och moral. Situationen är något bättre i de stora städerna, men företrädare för HBTQ-organisationer får utstå hot över hela landet.

Antidiskrimineringslagen som antogs 2016 omfattar inte diskriminering på grund av sexuell läggning. En ändring av kriminallagstiftningen 2014 gjorde att en formulering som tidigare använts för att lyfta fram HBTQ-personers rättigheter togs bort.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Turkiet har sedan länge varit ett av de huvudsakliga genomfartsländerna för asylsökande till EU liksom människosmuggling och människohandel med personer från Mellanöstern, Asien och Afrika. Flykting- och migrantsituationen i Turkiet har drastiskt förändrats de senaste fem åren och försvårades ytterligare under 2015 och 2016 när knappt en miljon flyktingar tog sig vidare till Grekland och övriga Europa genom Turkiet. År 2011 beräknades runt 300 000 flyktingar och migranter befinna sig i Turkiet, en siffra som 2016 uppgick till cirka 3,2 miljoner. De flesta (cirka 2,75 miljoner) kommer från Syrien, varav nära hälften är barn enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR). Många kommer också från Irak, Iran, Afghanistan och Pakistan.

Turkiet har ratificerat Flyktingkonventionen. En reservation gällande den geografiska tillämpningen av konventionen innebär dock att endast personer från Europa kan få flyktingstatus. Personer med andra nationaliteter kan

ansöka om att bli ”villkorliga flyktingar”. Undantag gäller för syrier som genom ny lagstiftning 2014 ges en temporär skyddsstatus. Både den villkorliga och den temporära statusen förser flyktingar som registrerat sig med grundläggande rättigheter, såsom utbildning, sjukvård och hälsa. Flera administrativa och praktiska hinder förestår dock alltjämt. Mörkertalet av människor som inte registrerat sig tros vara stort och många av dessa blir en del av den informella arbetskraften. Syriska flyktingar har sedan januari 2016 möjlighet att arbeta lagligt i Turkiet inom vissa sektorer och geografiska områden, men hittills har få syrier utnyttjat denna möjlighet. Många arbetsgivare föredrar att anställa informell arbetskraft för att bland annat undvika sociala avgifter.

Den turkiska staten samarbetar med UNHCR och andra humanitära organisationer för att möjliggöra tillfälligt boende och skydd för flyktingar och andra migranter. Flera civilsamhällesorganisationer vittnar om att behoven fortsätter att växa allteftersom flyktingarnas vistelse i Turkiet blir allt längre. Det gäller inte minst för barnen till migranter och flyktingar och deras förutsättningar att gå i skolan. Asylsökande kan få vänta flera år på ett beslut.

Flyktingars rörelsefrihet är begränsad inom landet på grund av registreringskrav i den stad man blivit anvisad till av migrationsmyndigheten. Vid resor utanför den anvisade hemorten krävs tillstånd.

Det finns ett stort antal internflyktingar på grund av stridigheterna i sydöstra Turkiet. Civilsamhällesorganisationer uppskattar att hundratusentals människor, framför allt kurder, har tvingats fly sina hem sedan våldet och de urbana striderna eskalerade sommaren 2015.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konstitutionen möjliggör positiv särbehandling av personer med funktionsnedsättning och den nya antidiskrimineringslagen från 2016 stärker funktionsnedsattas rättsliga skydd mot diskriminering. Det finns även ett förbud mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning i arbetsrättslig lagstiftning. Ministeriet för familjefrågor och social planering ansvarar för dessa frågor och ett direktorat finns för funktionsnedsatta och äldre medborgare. Ett socialt stigma råder som gör att det förekommer att familjer ibland gömmer undan personer med funktionsnedsättning.

Fördomar finns framförallt avseende personer med mental funktionsnedsättning.

Statliga skolor har en skyldighet att tillgodose funktionsnedsatta barns behov men enligt människorättsförsvare går endast en mycket liten andel av funktionsnedsatta barn i skolan.

Det finns begränsade möjligheter till rehabilitering. Tillgången till personliga assistenter, anpassade offentliga byggnader, utbildning och förvärvsarbete är fortsatt begränsad.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 2003. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2006.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 2003. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 2002.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1988. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2011.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1995. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2004. Det tillhörande protokollet om handel med barn och barnpornografi ratificerades år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2009.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1962. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, *The Convention for the*

Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) ratificerades år 1954.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, har inte ratificerats.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, har inte ratificerats.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, ratificerades år 2012.

Europarådets straffrättsliga konvention om korruption, *Criminal Law Convention on Corruption*, ratificerades år 2004.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Sverige har haft ett utvecklingssamarbete med Turkiet sedan 1992.

Reformsamarbetet med Turkiet är ett led i landets EU-närmande, med syfte att stärka landets demokrati, öka respekten för mänskliga rättigheter och stärka och utveckla Turkiet som rättstat. Sveriges nuvarande strategi med Turkiet sträcker sig mellan 2014–2020 och omfattar cirka 610 miljoner kronor. Stöd ges till bland annat civilsamhällesorganisationer som främjar jämställdhet och yttrandefrihet samt HBTQ-personers rättigheter. Sverige bidrar också till att stärka rättsstaten genom projekt som bland annat omfattar den oberoende Ombudsmannainstitutionen i Turkiet.

Flera FN-organ finns representerade i Turkiet varav de största stöden ges genom UNHCR, UNDP, Unicef och *World Food Program*. UNDP utbildar arbetare till exempel för att öka kunskapen om fackliga rättigheter, i samarbete med Internationella arbetsorganisationen (ILO). UNHCR har kraftigt ökat sina insatser i samband med det ökade antalet flyktingar från Syrien. Arbetet sker tillsammans med turkiska myndigheter och organisationer i civilsamhället vad gäller registrering av flyktingar och asylsökande, liksom sjukvård, utbildning och flyktingläger. EU har upprättat en facilitet för stöd till det stora antalet flyktingar som befinner sig i Turkiet. Migrationsverket bedrev 2014-2015 ett samarbete med den turkiska migrationsmyndigheten för att underlätta arbetet med asylärenden.

I den universella granskningsmekanismen (UPR) vid FN:s råd för mänskliga rättigheter gav Sverige rekommendationer till Turkiet som berörde pressfrihet

och kvinnors och barnets rättigheter, bland annat vad gäller barnarbete och barnäktenskap.